

Spoštovane gospe in gospodje tovarišice in tovariši

Ni lahko govoriti o dogodkih, ki so se dogajali pred več kot 100 leti, oziroma o dogodkih, ki jih sam nisi doživel. O razmerah, ki so takrat vladale lahko govorimo samo na podlagi tistega, kar je zapisano, in kar smo prebrali ali videli na fotografijah. Zapisano pa je tudi to:

Med prvo svetovno vojno so na slovensko ozemlje pripeljali veliko število vojnih ujetnikov vojakov **carske Rusije**, ki jih je avstro-ogrsko armada zajela v uspešnih bitkah na vzhodnem bojišču. Prek zbirnih taborišč so jih prepeljali v zaledje, kjer so jih dodelili vojaški upravi ali posameznim občinam za delo v civilni sferi. Vojni ujetniki pod vojaško upravo so bili večinoma vključeni v gradnjo infrastrukture in utrjevanje obrambne linije na soški fronti. Živeli so v ujetniških taboriščih, v slabih življenjskih razmerah. Tisti, ki so bili zaposleni v civilni sferi, so delali v obrtnih delavnicah in tovarnah ali pa so pomagali na večjih kmetijah. Vojaki carske Rusije- ujetniki so predstavljali prepotrebno delovno silo, ki jo je med vojno zelo primanjkovalo. Domačini, ki so bili kakorkoli z njimi v stiku, so si jih zapomnili po njihovem petju in globoki privrženosti religiji. O prisotnosti vojnih ujetnikov vojakov carske Rusije na Slovenskem še danes pričajo veliki infrastrukturni projekti, ki jih ponekod še uporabljamo, različni izdelki, ki so jih ujetniki izdelovali v prostem času in zamenjevali za hrano, ne nazadnje pa tudi nekatera pokopališča, spomeniki in posamezni grobovi, ki nas opominjajo na grozote Velike vojne.

Vse vojne so zlo, so krute in neizprosne, do udeležencev spopadov vedno pa tudi do tistih, ki živijo na območju, kjer vojne divjajo. Tudi v veliki vojni ali 1. svetovni vojni, kot jo imenujemo ni bilo nič drugače. Čeprav so si po koncu prve svetovne vojne, vojskujoče se strani obljubile: Vojne nikoli več ! je čas brez vojne trajal samo dvajset let. Mnogo fantov, mož, žena, deklet je bilo tako porinjenih v vrtinec prve in druge svetovne vojne. Vojni, ki nista prizanašali nikomur ne vojakom in ne civilnemu prebivalstvu, ne vojnim ujetnikom, druga svetovna vojna še posebej ne, saj so bile želje, da v imenu ene ideologije in enega naroda vse ostale pobijejo ali napravijo za sužnje.

Danes smo na mestu, ki je še posebej zaznamovano z trpljenjem in smrtjo. Na mestu, kjer je svoj zadnji dom našlo veliko ljudi. Ljudje so bili. Niti ne vemo katere narodnosti, katere vere, kar niti ni pomembno bili so vojni ujetniki, ki so v času vojne prenašali gorje in trpljenje, ki ga ne bi smel občutiti nihče. Bili so tisti, ki so morali v zaledju Soške fronte opravljati najtežja dela, da so se lahko vojaki na fronti v imenu kraljev, cesarjev in ideologij borili in umirali.

Niso umirali samo na fronti, v zaledju fronte so umirali vojni ujetniki in drugi, zaradi lakote izčrpanosti in boleznih.

Tretjega maja 2013 je bila v časopisu Slovenske novice objavljena zgodba, kako gozda na obronkih snežniških gozdov, ob slovensko hrvaški meji že 40 let skrbi za grob »ruskega« vojnega ujetnika Panfila Gladkija - Savova iz Ukrajine, ki je v teh gozdovih opravljal težaška dela in od izčrpanosti omrl 18.decembra 1916 leta. V matični knjigi umrlih v župnišču je zapisano : Mrtev vojak - vojni ujetnik najden 19 decembra leta 11916 v gozdu. Vzrok smrti . Splošna izčrpanost. Pozneje pa je bil dodan še dopis : Na podlagi dekreta c.k. začasne uprave v Trstu z dne 19. oktobra 1917 in odločbe župnijske kurije v Trstu se vpiše podatek , da se pokojni imenuje Panfil Gladkij- Savov

Eno glavnih vprašanj med prvo svetovno vojno je bilo **ravnanje z vojnimi ujetniki**. Teoretično naj bi bile njihove pravice zajamčene z Drugim haškim sporazumom, ki je stopil v veljavo nekaj let prej in ga je podpisalo 44 držav. V praksi pa stvari niso potekale prav tako. Dokument je na primer določal, da bi morali vojni ujetniki dobiti enak obrok hrane, kot pripadniki vojske, ki jih je zajela. Vendar, jasno, okoliščine v tistem trenutku niso mogle jamčiti te pravice: število ujetnikov je namreč s časom naraščalo, zaloge hrane pa so se manjšale. Posledično so z ujetniki ravnali slabše kot so zahtevala določila sprejeta nekaj let prej.

Ta kraj tu, smo pred leti obeležili s skromnim obeležjem. Da to trpljene in ta smrt ne bi šla v pozabo, da bo njim v spomin in nam v opomin. Prav v zaledju soške fronte, verjetno pa tudi drugod je še veliko

krajev, ki bi jih morali obeležiti v spomin umrlim vojnim ujetnikom carske Rusije in opomin prihodnjim rodovom.

Ruski in Slovenski narod sta bila v zgodovini pahnjena tudi na nasprotne bregove.

Lahko smo ponosni da sta bila Ruski in slovenski narod v drugi svetovni vojni del zmagovite zavezniške koalicije v boju proti nacizmu in fašizmu. Prav na Primorskem in Gorenjskem so posebno hrabrost pokazali pogumni borci partizanskih enot 9. korpusa predvsem 2. bataljona Bazoviške brigade poimenovanega Ruski bataljon in tudi tu niso bili samo pripadniki ruske narodnosti.

V Ljubljani ob spomeniku Sinovom Rusije in Sovjetske zveze je prižgan plamen, kot delček večnega ognja v spomin na padle borce v 2. svetovni vojni in na vse tiste ki so s trpljenjem in smrtjo zaznamovali naše kraje v prvi svetovni vojni kot vojni ujetniki.

V parku zmage v Moskvi je bil postavljen spomenik slovenskim žrtvam v obeh svetovnih vojnah na območju današnje Ruske federacije. Teh naj bi bilo okoli 10.000. Spomenik, ki ga krasi napis »Slovenskim žrtvam, hvaležna domovina«.

Prepričan sem da moramo pietetna dejanja v spomin na trpljenje in žrtve ohranjati ne glede na trenutne politične vojaške ali druge razmere v Evropi in svetu.

Trdno verjamem v to, da so lahko takšna dejanja kamenčki v mozaiku, ki v mednarodni skupnosti prispevajo k prijaznejšim odnosom, spoštovanju in razumevanju med narodi.

Mogoče prav to v teh časih nujno potrebujemo.

Hvala da ste me poslušali.